

Сучасний стан та перспективи природно-заповідного фонду Володимирського району Волинської області

Ірина ДОБИНДА^{1*} <https://orcid.org/0000-0001-5242-7637>

УДК 911+502.72(477.82)

ОГЛЯДОВА СТАТТЯ

¹ Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Листування – *i.dobynda@chnu.edu.ua

Ключові слова: природно-заповідний фонд, природоохоронний об'єкт, національний природний парк, заказник, пам'ятка природи, парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва.

Анотація: Висвітлено сучасний стан природно-заповідного фонду Володимирського району Волинської області, зокрема показано що попри те, що заповідність області вища середньої по Україні, цей показник у досліджуваному районі вкрай низький. Описані природоохоронні об'єкти територіальних громад району і визначено показник заповідності у них. Останній в розрізі громад дуже різниться – від 0 (на теренах Іваничівської та Нововолинської громад не має жодного об'єкта) до 10 % (Затурцівська територіальна громада налічує 10 природоохоронних територій). Вказано на можливі проблеми в регіоні при створенні національного природного парку «Західне Побужжя», а саме наявність вугледобувних підприємств.

1. ВСТУП

Зі зростанням антропогенного навантаження на ландшафт є потреба їхнього збереження у природному стані, адже покращення добробуту людей не повинне супроводжуватися руйнуванням оточуючого середовища. Особливо це питання є важливим для транскордонних територій, якою і є Володимирський район Волинської області, тому що проблема охорони навколишнього середовища є одним із пріоритетних питань європейської та євроатлантичної інтеграції України. Збільшення площі природно-заповідного фонду сприяє збереженню біологічного різноманіття в Україні і у Європі. Цей регіон потребує охорони та захисту унікальних ландшафтів шляхом їхнього заповідання, або переведення у вищу за заповідністю категорію, що дасть можливість зберегти унікальні природні комплекси, ландшафтне та біотичне різноманіття, рідкісні та зникаючі види тварин і рослин.

2. СТАН ВИВЧЕННЯ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження та вивчення об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області з різних позицій висвітлені у працях багатьох дослідників. Так, [Карп'юк, Фесюк \(2021\)](#) досліджували природоохоронні мережі Волинської області, причому основну увагу

2022, 839; DOI: <https://doi.org/10.31861/geo.2022.839.82-90>

 Open Access. © 2022 І. ДОБИНДА

опубліковано у Чернівецькому національному університеті

Ця робота ліцензується відповідно до

CC BY-NC-ND із Зазначенням Авторства – Некомерційна – Без Похідних 4.0 Міжнародна

приділяли саме екологічній мережі регіону. Вони зі співавторами також описували об'єкти та території Смарагдової мережі Волинської області (Фесюк та ін. 2018). Петлін та ін. (2021) вивчали особливості формування, сучасну структуру та перспективи розвитку регіональної екомережі Волинської області. Гулай, Сакура (2016) охарактеризували природо-заповідний фонд області з метою оцінки його стану та виявлення основних тенденцій розвитку. Здійснювалися також дослідження природоохоронних об'єктів частин області (Музиченко, Веселуха 2017; Мельник та ін. 2010; Кудрик 2004). Велика кількість досліджень присвячена рекреаційному та туристичному потенціалу об'єктів природо-заповідного фонду (Карпюк та ін. 2020; Мазурець 2011; Мельничук, Безсмертник 2015; Мольчак та ін. 2004; Чир та ін. 2019).

3. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Волинська область належить до тих територій, де відсоток заповідності складає 10,92%, що є значно вищим від середнього по Україні (6,77 %). Тут налічується 393 території та об'єктів природно-заповідного фонду, з них 27 – національного значення. Зазначимо, що цей показник щорічно зростає і зростатиме, адже природні умови регіону дозволяють створювати нові такі об'єкти і відповідно до цілей Сталого розвитку регіону площу природно-заповідного фонду Волинської області необхідно збільшити до показника 14,1 % від її загальної площі.

Сучасний Володимирський район займає територію колишніх Володимир-Волинського, Іваничівського, Локачинського та крайніх сіл південно-західної частини Турійського району. Володимирський район належить до регіонів із відносно збереженими ландшафтами. Територія Володимирського району, як і всієї області, знаходиться у межах двох фізико-географічних областей – Волинського Полісся та Волинської височинної області. Отже регіон характеризується тим, що у його межах виділяються два типи ландшафтів, які відмінні один від одного – поліські та широколистяні.

Володимирський район розташований на теренах одного поліського (Турійський) та двох широколистяних (Луцький та Іваничівський) природних ландшафтних районів, де до найпоширеніших природних комплексів належать денудаційні місцевості з перевагою перегнійно-карбонатних ґрунтів і орних земель, місцевості слабодренованих межиріч з перевагою чорновільхових і дубово-соснових лісів і орних земель на дернових, лучних і дерново-середньопідзолистих ґрунтах, місцевості другої лесової тераси з перевагою орних земель на звичайних і опідзолених чорноземах та місцевості лесових межиріч з пануванням орних земель і рештками дубово-грабових лісів на сірих і темно-сірих опідзолених ґрунтах. Так, Турійський ландшафтний район є господарсько найосвоєнішим з-поміж поліських, тому природні ландшафти тут збереглися невеликими островками і визначаються лісами широколистяних порід і сосново-широколистяних. Щодо височинних, то господарське перетворення у їхніх межах вкрай високе, тому рештки природних ландшафтів мізерні. Щодо лісів то це невеликі залишки дубово-грабових формацій, проте зустрічаються ліси з переважанням сосни. Іваничівський ландшафтний район вирізняється найменшою лісистістю у цілій області (Геренчук 1975; Міщенко 2016).

На теренах Володимирського району переважна більшість природоохоронних об'єктів місцевого значення, лише 1 заказник має статус національного, також тут не має ні національних природних парків, ні природних заповідників. Щодо екологічної мережі області та України, то в регіоні не має міжнародних чи національних елементів, а є лише регіональні екоядра та сполучні коридори. Проте з-поміж заказників району є ті, які віднесені до об'єктів Смарагдової долини, де охороняються місця проживання рідкісних видів тваринного і рослинного світу, що підлягають особливій охороні в Європі. Загалом на території району розосереджено 35 заповідних об'єкти загальною площею 13594,57 га

(таблиця). Виходячи з цього, рівень заповідності Володимирського району є вкрай низьким і складає всього 5,27 % від загальної площі, що майже вдвічі нижче від загальнообласного показника. Розміщені природоохоронні об'єкти по території району дуже не рівномірно, адже є такі територіальні громади в межах яких не має жодного, а є такі заповідні території, які знаходяться на теренах декількох територіальних громад.

Таблиця. Території та об'єкти природно-заповідного фонду Володимирського району

№ за/п	Назва	Площа, га	Дата створення	Місцезнаходження, територіальна громада
<i>Заказники загальнодержавного значення</i>				
1	Губине	418	1994.12.10	Затурцівська
<i>Заказники місцевого значення</i>				
1	Березовий гай	36.7	1994.03.17	Устилузька
2	Губинський резерват	210	1998.12.09	Затурцівська
3	Заставненський	156.8	1995.12.12	Литовезька
4	Липовий гай	30	1994.03.17	Зимнівська
5	Луга	2181.4	2000.05.30	Зимнівська, Устилузька, Володимир-Волинська
6	Луга-Свинорейка	880	1993.12.20	Локачинська
7	Лучний	1007	1995.05.04	Локачинська
8	Микуличі	23.1	1994.02.12	Зимнівська
9	Мокрецький	902	1992.05.26	Оваднівська
10	Мочиська	127	1993.12.20	Володимир-Волинська
11	Нехворощі	551.6	1992.05.26	Зимнівська
12	Новосілки	385	1993.12.20	Володимир-Волинська
13	Озеро Велике	16	1993.03.03	Оваднівська
14	Окорський	78.3	1993.03.03	Затурцівська
15	Павлівський	1528	1992.05.26	Павлівська
16	Прибужжя	1182.1	1993.03.03	Литовезька, Поромівська
17	Серна	227	1994.03.17	Затурцівська
18	Стенжаричівський	32	1991.10.31	Оваднівська
19	Устилузький	295	1992.05.26	Устилузька
20	Холопичівський	57	1993.03.03	Затурцівська
21	Чорногузівський	121	1994.03.17	Локачинська
22	Ішівський	152	1992.05.26	Устилузька
<i>Пам'ятки природи місцевого значення</i>				
1	Витік річки Турії	0,2	1976.10.29	Затурцівська
2	Дерево бук віком 150 років	0,01	1975.09.29	Устилузька
3	Дуб звичайний віком 500 років	0,01	1975.09.29	Оваднівська
4	Дуб-велетень	0,01	1997.02.12	Володимир-Волинська
5	Затурцівські джерела	0.02	1976.10.29	Затурцівська
6	Озеро Невидимка	2.2	1992.05.26	Устилузька
7	Турійські джерела	0.02	1976.10.29	Затурцівська
8	Урочище Бискупичі	3.4	1972.07.11	Зимнівська
9	Модриновий ліс	1,6	1972.12.27	Затурцівська
10	«Дуб звичайний – велетень-1»	0,01	1972.07.11	Затурцівська
11	«Дуб звичайний – велетень-2»	0,01	1976.10.29	Затурцівська
12	«Сосна звичайна – велетень»	0,01	1972.07.11	Затурцівська
<i>Заповідні урочища</i>				
1	Гута	435.9	2012.06.21	Устилузька
2	Садівська дача	2669.6	2005.03.29	Затурцівська
<i>Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення</i>				
1	Садиба Липинського	1	1994.03.17	Затурцівська
2	Слов'янський	27,5	1997.11.04	Володимир-Волинська

Найбільше територій, які охороняються у Затурцівській територіальній громаді, яка має і поліські і широколистяні ландшафти. Загальна площа природоохоронних територій 3661,14 га, показник заповідності складає 10 %. Найбільший статус заповідності в районі і в громаді має ботанічний заказник національного значення «Губине», де охороняються високобонітетні 170 літні дуби, дубово-грабові ліси з домішкою сосни звичайної, також зустрічаються поодинокі береза повисла та черешня. На території заповідника росте насадження модрина європейської площею 1,6 га. Підлісок формують граб звичайний,

ліщина європейська, свидина криваво-червона та крушина ламка. З-поміж рослин, які є під охороною, є лише ті, які занесені до Червоної книги України, зокрема лілія лісова, плаун колючий. У цій громаді також ще є 4 заказники місцевого значення – «Окорський», «Холопичівський», «Серна» та «Губинський резерват», всі крім останнього гідрологічні. У «Окорському» заповідается озеро карстового походження площею 55,3 га з оточуючими його лучно-болотними угіддями, у «Холопичівському» – озеро льодовикового походження площею 13,7 га з навколишніми лучно-болотними угіддями, а у «Серна» – заплавні луки, де з чотирьох природних джерел витікає річка Серна – ліва притока Стиру. Видове різноманіття флори багате і складається із близько 100 видів рослин. У загальнозоологічному заказнику «Губинський резерват» взяті під охорону високобонітетні дубово-соснові, ялинові та березові насадження віком 50–70 років, висотою 15–17 м із густим і високим підліском, який формують граб звичайний, ліщина європейська, бузина чорна, крушина ламка, свидина темно-червона. Він також є місцем проживання і розмноження лосів, диких кабанів, сарн європейських, зайців-русаків та інших типових ссавців поліської фауни, різних видів плазунів та птахів. Тут також є 3 гідрологічні та 4 ботанічні пам'ятки природи, 1 заповідне урочище і 1 парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва. Пам'ятка природи «Витік р. Турії» створена для охорони природного джерела, яке знаходиться на південно-західній околиці села Затурці. Це місце є початком цієї річки, яка в свою чергу є правою притокою Прип'яті. «Затурцівські джерела» також розташовані у межах цього населеного пункту. Тут взяті під охорону два природні джерела, які живлять р. Турію і знаходяться на відстані 0,3 км одне від одного. У с. Мовчанів є пам'ятка природи «Турійські джерела», де охороняються природні джерела, води яких також живлять р. Турію. Пам'ятки природи «Дуб звичайний – велетень–1» та «Дуб звичайний – велетень–2» створені з метою збереження дуба черешчатого віком близько 350 років та 2 дубів звичайних приблизного віку 250 років, що зрослися стовбурами на висоті восьми метрів, утворивши єдиний стовбур заввишки 24 м. У об'єкті «Сосна звичайна – велетень» охороняються сосни звичайні вік яких складає 250 років і вони включені до насінневого генофонду та ростуть серед суцільного лісового масиву. Ботанічна пам'ятка природи «Модриновий ліс» заповідає насадження модрини європейської 1 бонітету та віком близько 100 років.

Заповідне урочище «Садівська дача» створене з метою охорони дубових, дубово-грабових, сосново-дубових насаджень на північних схилах Волинської височини, у яких поодинокі ростуть дерева бархату амурського, в'яза гладкого. Тут росте релікт третинного віку, зимовозелений карликовий кущик – вовчі ягоди пахучі.

Сам парк, де сьогодні функціонує парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Садіба Липинського» заснований у XIX ст., тут ростуть дерева віком близько 170 років, а саме – ясени звичайні, липи серцелисті, клени гостролісті, білі акації та ін. Він був своєрідною візитівкою дворянської родини В'ячеслава Липинського (Добинда 2016).

Устилузька територіальна громада має 7 природоохоронних об'єктів, загальною площею 415,6 га і показник заповідності тут складає 2,9 %. Серед цих заповідних територій є 4 заказники, 1 заповідне урочище і 2 пам'ятки природи. У ландшафтному заказнику «Березовий гай» охороняються чисті березові насадження 1 бонітету, що ростуть на горбистій місцевості. Загальнозоологічні заказники «Устилузький» створений з метою охорони водно-болотних, лісо-чагарникових, лучних угідь водоохоронної зони р. Західний Буг. Особливої уваги тут заслуговують високобонітетні дубово-соснові насадження віком близько 75 років з домішкою берези повислої, ялини європейської, осики звичайної. Тут мешкають багато парнокопитних та хутрових видів тварин, зокрема сарна європейська, кабан дикий, лисиця руда, заєць-русак, куниця лісова, олень європейський. У заказнику також багата орнітофауна. Тут є чимало видів соколоподібних, горобцеподібних, дятлоподібних птахів та деякі види совоподібних та куроподібних.

«Ішівський» – загальнозоологічний заказник, де взяті під охорону водоохоронні високобонітетні лісові насадження віком понад 70 років сосни звичайної з домішкою дуба літнього, берези повислої, вільхи чорної, що ростуть на перезволожених берегах Західного Бугу. Територія заказника сприятлива для мешкання й розмноження численних видів тварин: оленя благородного, сарни європейської, кабана дикого, лисиці рудої, зайця-русака, куниці лісової, вивірки звичайної, собаки єнотоподібного, борсука європейського. Багата орнітофауна «Ішівського» заказника вирізняється тим, що він є місцем мешкання рідкісного виду, занесеного у Червону книгу України та Додаток 2 Бернської конвенції – сорокопуда сірого.

Природоохоронні території, особливо гідрологічні, часто мають меридіональне простягання і можуть бути у межах декількох адміністративних одиниць. Так, найбільший за площею (2181,4 га) у районі гідрологічний заказник «Луга» у межах Устилузької громади займає лише 293,9 га. Тут охороняється частина заплави р. Луги – правої притоки Західного Бугу – звивисте річище, стариці, болота, вкриті різними видами осок, рогозу, очеретом, різнотравні та осокові луки, подекуди зарослі чагарниками. На цій території мешкає низка водних та навколоводних видів птахів, зокрема деркач – гніздовий перелітний вид, занесений до Європейського Червоного списку тварин, що перебуває під загрозою зникнення у світовому масштабі.

Заповідне урочище «Гута» створене з метою збереження болотяно-лісових та низинно-болотяних комплексів із переважанням берези повислої та вільхи чорної зі сфагновою рослинністю. Тут зустрічаються рідкісні види водно-болотяної флори та фауни, які занесені у Червону книгу України, Додаток 2 Вашингтонської, Бернську, Бонську конвенції. З рослинності це зозуліні черевички справжні, росичка кругло листа та латаття біле, з тваринного світу – журавель сірий.

«Дерево бук 150 років» – це ботанічна пам'ятка природи, де охороняється рідкісний на Волині вид листопадних дерев – бук. Гідрологічна пам'ятка природи «Озеро Невидимка» створена з метою охорони озера площею 2,2 га льодовикового походження серед дубово-соснового лісового масиву.

Основу природно-заповідного фонду Зимнівської територіальної громади складають 4 заказники, з яких 3 лісові і 1 гідрологічний, і 1 пам'ятка природи. Площа заповідної території тут дорівнює 2368,7 га, а показник заповідності сягає 7,7 %. У межах цієї громади лівова частина гідрологічного заказника «Луга» – 1760,6 га. У лісовому заказнику «Липовий гай» охороняється єдина у Волинській області велика ділянка чистих липових насаджень з липи серцелистої в заплаві р. Луги віком до 65 років. «Микуличі» створений з метою охорони високобонітетних насаджень сосни звичайної, а «Нехворощі» – дубово-липових насаджень з домішкою граба, що належать до лісів I групи з високими рекреаційними можливостями. На території заказника є джерело, що живить притоку Луги, і чаплі сірі, які занесені до червоного списку МСОП. Саме через цей вид птахів створена зоологічна пам'ятка природи «Урочище Бискупичі», де охороняється одна з найбільших в області колонія чапель сірих.

У Володимирівській громаді є також 5 об'єктів природно-заповідного фонду – 3 заповідники і по одній пам'ятці природи і парку-пам'ятці садово-паркового мистецтва, площа яких 666,41 га. Але через невелику територію, яку займає міська громада показник заповідності дорівнює 6 %. Тут є найменша частинка загальнозоологічного заказника «Луга» (126,9 га), ландшафтний заказник «Мочиська» і лісовий «Новосілки». У ландшафтному заповідатися у природному стані лісовий масив сосново-березових молодняків та середньовікових насаджень 1–2 бонітету з домішкою дуба черешчатого, ялини, клена, модрина та інших порід дерев. До його території відноситься також частина акваторії оз. Лісного. «Новосілки» створений з метою охорони лісового масиву насаджень дуба звичайного і липи серцелистої з домішкою граба звичайного 2 бонітету, віком понад 80 років.

Тут зустрічаються декілька види парнокопитних і хутрових звірів, а також значна кількість горобцеподібних птахів.

Решта об'єктів знаходяться у м. Володимирі. У ботанічній пам'ятці природи «Дуб-велетень», взятий під охорону дуб черешчатий віком близько 200 років, а у Парку-пам'ятці садово-паркового мистецтва «Слов'янський» є два джерела з прозорою чистою водою, що регулюють гідрологічний режим р. Луги та росте коручка болотяна, занесена до Червоної книги України та Червоного списку МСОП.

Оваднівська громада налічує 4 заповідні об'єкти, 3 заказники і 1 пам'ятку природи загальною площею 950,01 га і показником заповідності 2,9 %. У лісовому заказнику «Мокрецький» взятий під охорону високобонітетний лісовий масив з ясену звичайного, модрина європейської, ялини звичайної, дуба черешчатого, сосни звичайної з підліском із ліщини європейської і крушини ламкої. Лісовий заказник «Стенжаричівський» створений з метою охорони ділянки лісу із дуба звичайного віком близько 130 років і підліску з ліщини і крушини. Карстове озеро в заплаві р. Турії площею водного дзеркала 15,9 га охороняється у гідрологічному заказнику «Озеро Велике». У ботанічній пам'ятці «Дуб звичайний 500 років» охороняється однойменне дерево.

Гідрологічні заказники «Луга-Свинорийка», «Чорногузівський» та «Лучний» знаходяться на території Локачинської громади. Їхня площа становить 2008 га, а показник заповідності у громаді складає 5,8 %. У першому заказнику охороняється державою лучно-болотяний масив біля р. Луга-Свинорийка. На території заповідника є 5 природних джерел і багатий видовий склад флори та фауни, з яких багато видів мають високу цінність. У «Чорногузівському» заповідається ліва притока Стиру – річка Чорногузка, її заплава та лучно-болотяний масив із природними джерелами. У останньому – лучно-болотний масив водоохоронної зони річки Свинарки – лівої притоки Луги.

У межах Литовезької територіальної громади мають місце 2 заказники загальною площею 637,6 га. Виходячи з цього показник заповідності територіальної одиниці дорівнює 5,1 %. У ландшафтному заказнику «Заставненський» взяті під охорону лісові насадження 1 бонітету із сосни звичайної з домішкою вільхи чорної та берези повислої, лучно-болотяні масиви, чотири озера, лучні пасовища та канали. У заказнику мешкають сарна європейська, заєць сірий, ондатра болотяна, багато горобцеподібних видів птахів, інколи трапляються гусеподібні, сивкоподібні, журавлеподібні, а також види, які занесені до Червоної книги України – видра річкова, горностай, журавель сірий. На терени цієї громади заходить частина загальнозоологічного заказника «Прибужжя», який створений з метою охорони соснових лісів I групи з домішками берези повислої та вільхи чорної, водно-болотних, лучно-чагарникових та лучних угідь у заплаві р. Західний Буг. Лісів у заказнику мало, близько 20%, але його ландшафти створюють сприятливі умови для розмноження різних видів парнокопитних, хутрових звірів, борової та водно-болотяної дичини. Тут мешкають сарна європейська, дикий кабан, борсук європейський, куниця лісова, єнотоподібна собака. Також зустрічаються види фауни, які занесені як до Червоної книги України так і до міжнародних списків тварин, що перебувають під загрозою зникнення у світовому масштабі, зокрема це видра річкова, журавель сірий (на прольотах), лелека чорний, підорлик малий та деркач. Більша частина цього заказника знаходиться у межах Поромівської територіальної громади і є єдиним її природоохоронним об'єктом (показник заповідності 5,9 %).

«Павлівський» загальнозоологічний заказник є також однією заповідною територією у однойменній громаді. Його площа становить 1528,0 га, тому показник заповідності тут рівний 6 %. У його межах охороняються лісові насадження 1–2 бонітету, дуба черешчатого віком близько 75 років із домішкою сосни звичайної, ялини європейської, модрина європейської. У лісах мешкають сарни європейські, дики кабани, куниці лісові, вивірки звичайні, тхори лісові, куріпки сірі та види співочих птахів.

На території Іваничівської селищної та Нововолинської міської територіальних громад не має природоохоронних територій. Так ландшафти останньої змінили наявність кам'яновугільних шахт, проявом яких, окрім технічних споруд, є величезні відвали (терикони) внутрішніх порід, що з усіх боків оточують місто. Переважна більшість таких антропогенних комплексів уже не експлуатуються, тому терикони та відвали вкриті березовим та сосновим підліском.

У кожній природоохоронній території Володимирського району є рідкісні види рослин та тварин, які занесені до Червоної книги України, а також тварин, які віднесені до Європейського Червоного списку, Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи, додатків Боннської й Бернської конвенцій та Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів.

Слід відзначити, що в регіоні визначено цінні природні території, що резервуються для створення нових або розширення існуючих об'єктів природно-заповідного фонду, зокрема, таким є перспективний національний природний парк «Західне Побужжя», де охоронятимуться поліські і лісостепові ландшафти та простягатиметься він вздовж долини р. Західний Буг та його притоки Луги. Його основу в межах Володимирського району формуватимуть загальнозоологічні заказники «Прибужжя», «Устилузький» та «Ішівський», ландшафтні «Березовий газ», «Заставненський» і «Мочиська», гідрологічний «Луга» (Терлецький, Філіпченко 2014). Включення цих об'єктів до національного природного парку дозволить покращити їхній стан та природоохоронну цінність. Але поблизу цих природоохоронних територій розміщені і промислові об'єкти, що можуть мати негативний вплив. Так наприклад, на території Поромівської громади приблизно за 2 км від лісового масиву заказника знаходиться шахта №10 «Нововолинська», а на його території очисна гідроспоруда, яка складається з 2 ставків, загальною площею 34,8644 га. Саме тут здійснюється очистка води, яку викачують із підземної частини вугледобувного підприємства і далі вона прямує у р. Західний Буг. Наявність промислових об'єктів у межах національного природного парку може вносити свої корективи, але при правильній їхній експлуатації не наноситиме шкоди природі. І в майбутньому і у цій частині українсько-польського прикордоння можливе створення міжнародного резервату, який базуватиметься на національному природному парку «Західне Побужжя» та прикордонних природоохоронних територіях Польщі.

4. ВИСНОВКИ

Володимирський район має чимало природоохоронних об'єктів проте розміщені вони нерівномірно і згідно цілей Сталого розвитку Волині показник заповідності адміністративного району становить лише 5,27 % із запланованих 14,1 % по області. Але у межах району є чимало цінних ландшафтів з мінімальним втручанням людини, які в майбутньому можуть стати природоохоронним об'єктом хоча би місцевого значення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Геренчук, К.І. (1975). *Природа Волинської області*. Львів : Вища школа. [Herenchuk, K.I. (1975). *Pryroda Volynskoi oblasti*. Lviv : Vyshcha shkola.]
2. Гулай, Л.Д., Сакура, Б.І. (2016). Характеристика природно-заповідного фонду Волинської області. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*, 3-4(26), 62-68. [Hulai, L.D., Sakura, B.I. (2016). *Kharakterystyka pryrodno-zapovidnoho fondu Volynskoi oblasti. Liudyna ta dovkillia. Problemy neoekolohii*, 3-4(26), 62-68.]
3. Добинда, І.П. (2016). Палацеві та будинкові комплекси як основа історико-культурного туризму Волинської області. *Від географії до географічного українознавства: еволюція освітньо-наукових ідей та пошуків (до 140-річчя започаткування географії у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича) : Матеріали Міжнародної наукової конференції (11–*

- 13 жовтня 2016 р., Чернівці), 130-131. [Dobynda, I.P. (2016). Palatsevi ta budynkovi kompleksy yak osnova istoryko-kulturnoho turyzmu Volynskoi oblasti. *Vid heohrafii do heohrafichnoho ukrainoznavstva: evoliutsiia osvitho-naukovykh idei ta poshukiv (do 140-richchia zapochatkuvannia heohrafii u Chernivetskomu natsionalnomu universyteti imeni Yurii Fedkovycha) : Materialy Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (11–13 zhovtnia 2016 r., Chernivtsi)*, 130-131.]
4. Карпюк, З.К., Антипюк, О.В., Качаровський, Р.Є. (2020). Володимир-Волинський район Волинської області: туристично-рекреаційні ресурси прикордоння. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Географія*, 1/2(76/77), 69-77. [Karpiuk, Z.K., Antypuk, O.V., Kacharovskiy, R.Ie. (2020). Volodymyr-Volynskiy raion Volynskoi oblasti: turystychno-rekreatsiini resursy prykordonnia. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Serii : Heohrafiia*, 1/2(76/77), 69-77.]
 5. Карпюк, З.К., Фесюк, В.О. (2021). *Природоохоронні мережі Волинської області : монографія*. Луцьк : видавництво «Терен». [Karpiuk, Z.K., Fesiuk, V.O. (2021). *Pryrodookhoronni merezhi Volynskoi oblasti : monohrafiia*. Luts'k : vydavnytstvo «Teren».]
 6. Кудрик, В. (2004). Природоохоронні об'єкти Маневичького району. Минуле і сучасне Волині та Полісся: історія сіл і міст Західного Полісся. *Маневиччина : збірник наукових праць за матеріалами XIII Волинської наукової історико-краєзнавчої конференції (сmt Маневичі – с. Кукли, 14 квітня 2004 р.)*, 150-152. [Kudryk, V. (2004). Pryrodookhoronni obiekty Manevyskoho raionu. Mynule i suchasne Volyni ta Polissia: istoriia sil i mist Zakhidnoho Polissia. *Manevychchyna : zbirnyk naukovykh prats za materialamy KhIII Volynskoi naukovoï istoryko-kraieznavchoï konferentsii (smt Manevychi – s. Kukly, 14 kvitnia 2004 r.)*, 150-152.]
 7. Мазурець, Р. (2011). Рекреаційне значення об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області. *Молода наука Волині : пріоритети та перспективи досліджень*, 3, 218-219. [Mazurets, R. (2011). Rekreatsiine znachennia obektiv pryrodno-zapovidnoho fondu Volynskoi oblasti. *Moloda nauka Volyni : priorytety ta perspektyvy doslidzhen*, 3, 218-219.]
 8. Мельник, В.І., Кузьмішина, І.І., Коцун, Л.О., Войтюк, В.П., Лісовська, Т.П. (2010). Об'єкти природно-заповідного фонду Волинської височини. *Природа Західного Полісся та прилеглих територій*, 7, 117-136. [Melnyk, V.I., Kuzmishyna, I.I., Kotsun, L.O., Voitiuk, V.P., Lisovska, T.P. (2010). Obiekty pryrodno-zapovidnoho fondu Volynskoi vysochyny. *Pryroda Zakhidnoho Polissia ta prylehlykh terytorii*, 7, 117-136.]
 9. Мельничук, М.М., Безсмертнюк, Т.П. (2015). Природно-заповідний фонд у структурі рекреаційного природокористування Волинської області. *Наукові записки Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка. Географічні науки*, 6, 57-65. [Melniichuk, M.M., Bezsmertniuk, T.P. (2015). Pryrodno-zapovidnyi fond u strukturi rekreatsiinoho pryrodokorystuvannia Volynskoi oblasti. *Naukovi zapysky Sumskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. A.S. Makarenka. Heohrafichni nauky*, 6, 57-65.]
 10. Міщенко, О.В. (2016). Ландшафти Волинської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія*, 2, 72-77. [Mishchenko, O.V. (2016). Landshafty Volynskoi oblasti. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii : Heohrafiia*, 2, 72-77.]
 11. Мольчак, Я.О., Фесюк, В.О., Мисковець, І.Я. (2004). Оцінка рекреаційної сприятливості об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області. *Світ довкілля*. [Molchak, Ya.O., Fesiuk, V.O., Myskovets, I.Ia. (2004). Otsinka rekreatsiinoï spriyatlyvosti obektiv pryrodno-zapovidnoho fondu Volynskoi oblasti. *Svit dovkillia*.] [Джерело](#)
 12. Музиченко, О.С., Веселуха, Т.В. (2017). Природно-заповідний фонд Ківерцівського району Волинської області. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*, 1-2(27), 86-94. [Muzychenko, O.S., Veselukha, T.V. (2017). Pryrodno-zapovidnyi fond Kivertsivskoho raionu Volynskoi oblasti. *Liudyna ta dovkillia. Problemy neoekolohii*, 1-2(27), 86-94.]
 13. Петлін, В.М., Фесюк, В.О., Карпюк, З.К. (2021). Регіональна екомережа Волинської області. *Український географічний журнал*, 2(114), 31-41. [Petlin, V.M., Fesiuk, V.O., Karpiuk, Z.K. (2021). Rehionalna ekomerezha Volynskoi oblasti. *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*, 2(114), 31-41.]
 14. Терлецький, В.К., Філіпенко, А.Б. (2014). Перспективи створення національного природного парку «Західне Побужжя» на Волині. *Флорологія та фітосозологія*, 3-4, 111-115. [Terletskiy, V.K., Filipenko, A.B. (2014). Perspektyvy stvorennia natsionalnoho pryrodnoho parku «Zakhidne Pobuzhzhia» na Volyni. *Florolohiia ta fitosozolohiia*, 3-4, 111-115.]
 15. Фесюк, В.О., Мороз, І.А., Карпюк, З.К., Полянський, С.В., Фесюк, В.О. (2018). Об'єкти та території Смарагдової мережі Волинської області. *Природні ресурси регіону: проблеми використання, ревіталізації та охорони : матеріали III-ого міжнародного наукового семінару (Львів, 5–7*

- жовтня), 338-342. [Fesiuk, V.O., Moroz, I.A., Karpiuk, Z.K., Polianskyi, S.V., Fesiuk, V.O. (2018). Obiekty ta terytorii Smaragdovoi merezhi Volynskoi oblasti. *Pryrodni resursy rehionu: problemy vykorystannia, revitalizatsii ta okhorony : materialy III-oho mizhnarodnoho naukovoho seminaru* (Lviv, 5–7 zhovtnia), 338-342.]
16. Чир, Н., Чижевська, Л., Карпюк, З., Качаровський, Р. (2019). Об'єкти природно-заповідного фонду прикордонних об'єднаних територіальних громад як важливий елемент туристичної галузі Волинської області. *Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції «Фундаментальні та прикладні дослідження : сучасні науково-практичні рішення і підходи. Міждисциплінарні перспективи»*, 27 червня, Банська Бистриця; Баку; Ужгород; Херсон; Кривий Ріг, 262-265. [Chyr, N., Chyzevska, L., Karpiuk, Z., Kacharovskiy, R. (2019). Obiekty pryrodno-zapovidnoho fondu prykordonnykh obiednanykh terytorialnykh hromad yak vazhlyvyi element turystychnoi haluzi Volynskoi oblasti. *Materialy IV mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Fundamentalni ta prykladni doslidzhennia : suchasni naukovo-praktychni rishennia i pidkhody. Mizhdystyplinarni perspektyvy»*, 27 chervnia, Banska Bystrytsia; Baku; Uzhhorod; Kherson; Kryvyi Rih, 262-265.]

I. Dobynđa

The current state and prospects of the nature reserve fund of the Volodymyr district of the Volyn region

Keywords: nature reserve fund, nature conservation object, national natural park, reserve, natural monument, park-monument of garden and park art.

Abstract: With the growth of anthropogenic load on the landscape, there is a need to preserve them in their natural state, because the improvement of people's well-being should not be accompanied by the destruction of the surrounding environment. This issue is especially important for cross-border territories, because the problem of environmental protection is one of the priority issues of the European and Euro-Atlantic integration of Ukraine. The increase in the area of the nature reserve fund contributes to the preservation of biological diversity in Ukraine and in Europe. This region needs the protection and protection of unique landscapes by bequeathing them, or transferring them to a higher protected category, which will make it possible to preserve unique natural complexes, landscape and biotic diversity, rare and endangered species of animals and plants.

Volodymyrskyi district is located on the territory of one polysky (Turiyskyi) and two broad-leaved (Lutskyi and Ivanychivskyi) natural landscape areas. Within the district, the vast majority of nature conservation objects are of local importance, only 1 nature reserve has national status, and there are no national nature parks or nature reserves here either. Nature conservation facilities are very unevenly distributed throughout the district, and there are also communities within which there is none. The largest number of protected areas is in the Zaturtsivska Territorial Community (10), which has both polis and broad-leaved landscapes, and there the conservation rate is 10%. The lowest rate of conservation is 2.9%, despite the fact that there are 9 protected objects, in the Ustilug community.

Valuable natural territories reserved for the creation of new or expansion of existing objects of the nature reserve fund have been determined within the district, in particular, such is the promising national nature park «Western Pobuzhzhia», where the steppe and forest-steppe landscapes will be protected and it will stretch along the river valley. The Western Bug and its tributaries Luga.

Стаття надійшла до редакції 21.12.2022